

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ja Eerik-Juhan Truuväli

Sulev Mäeltsemees

Sulev Lääne

Vallo Olle

Jan Trei

Märts 2020

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta

- **Euroopa Nõukogus 15. oktoobril 1985. aastal** sõlmitud Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ratifitseeris Riigikogu **28. septembril 1994. aastal**, kusjuures Eesti Vabariik kohustus järgima harta kõiki artikleid.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Konverentsiga märgiti ära Harta 20. aastapäev

2006. aastal korraldasime toleaeegses TTÜ humanitaar- (hiljem sotsiaal-) teaduskonnas konverentsi „20 aastat Euroopa kohaliku omavalitsuse hartat ja selle tähendus Eestile“.

Üks ettekanne oli: S. Mäeltsemees, S. Lääne, K. Merusk, V. Olle, **E.-J. Truuväli**

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ning selle mõju Eesti kohaliku omavalitsuse õigusruumile ja toimimisele.

Avaldati konverentsi ettekannete kogumik.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Ülle Madise. Professor Eerik-Juhan Truuväli
(07.03.1938–25.06.2019), õiguskantsleri institutsiooni ehitaja ja
põhiseaduse hoidja. *Juridica*, 2019, Nr 4

- „... Üht-teist ta mõtteist kogukondliku omavalitsusmudeli, linnade ja valdade ajaloo ning tuleviku asjus jõudis ka raamatukaante vahele...“
- Toodud kogumikus: E.-J. Truuväli, S. Mäeltsemees, S. Lääne, K. Merusk ja V. Olle 2006. aastal kirjutatud artikkel „Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ning selle mõju Eesti kohaliku omavalitsuse õigusruumile ja toimimisele“.

Vastavateemaline artikkel

Kordusena avaldati artikkel **2017. aastal**:

S.Mäeltsemees, S.Lääne, K.Merusk, V.Olle, **E.-J. Truuväli**
Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ning selle mõju
Eesti kohaliku omavalitsuse õigusruumile ja toimimisele

Kogumikus: Eesti kohalik omavalitsus ja liidud 100. Minevik,
tänapäev ja tulevik. Tallinn: EMOL ja POLIS MTÜ 2017

**EESTI KOHALIK
OMAVALITSUS
JA LIIDUD
100**

EESTI VABARIIK

100

**MINEVIK,
TÄNAPÄEV JA TULEVIK**

TEHNIKAÜLIKOOL
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Õiguskantsleri ülevaade Riigikogus seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ning kohalike omavalitsuste õigustloovate aktide kooskõlast põhiseaduse ja seadustega (**28. september 1995**)

- **Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ratifitseerimine oli oluline samm demokraatliku riigikorralduse tugevdamisel.**
- **Kõik kohaliku elu küsimused peavad saama lahenduse kohapeal ning selleks peab riik seadusega ette nägema vajalikud ressursid.**
- Kohalik omavalitsus tegutseb iseseisvalt, kuid kooskõlas seadusega. Juba selle asjaolu tõttu ei saa riiki ja omavalitsust vastandada.
- Kohalik omavalitsus ei seisa väljaspool riiki ega ole riigi vastukaaluks, vaid täiendab riigi keskviimu, vabastab selle otsustamisest seal, kus üldriiklik reguleerimine pole hädavajalik. Seega **riigi keskviim ja kohalikud omavalitsused peavad tegutsema solidaarselt.**

28. september 1995

- Põhiseaduses ja äsja mainitud **hartas** sisalduv põhimõte - kohalikud omavalitsused tegutsevad seaduse alusel - **pane** **Riigikogule vastutuse jagada õiglaselt, otstarbekohaselt ja perspektiivitundega avaliku võimu teostamise funktsioonid** ühelt poolt riigiorganite, eelkõige täidesaatvate riigivõimuorganite ja teiselt poolt kohalike omavalitsuste vahel.
- Nende täitmiseks peab olema ka vastav materiaalne kate, millest nii palju on juttu olnud. Kohalike omavalitsuste ja nende liitude esindajad ja maavanemad on avaldanud õigustatud meelepaha selle üle, et kohalikele omavalitsustele on püütud panna - ning mõnikord on pandudki - ülesandeid, mis toovad endaga kaasa kohalike omavalitsuste tulude vähenemise või kulude suurenemise ilma vastava rahalise katteta.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

28. september 1995

- Tahaksin **Riigikogule** tungivalt soovitada: **peatada 1996. aasta riigieelarvega viimastel aastatel ilmnenu tendents riigi maksutulude tsentraliseerimisele ning suurendada kohalike eelarvete osa riigieelarve süsteemis**, mis tagaks muu hulgas kohalikele omavalitsustele seni valitsusasutuste korraldada olnud funktsioonide eeskujuliku täitmise.
- Selleks on vaja uuesti läbi vaadata valla- ja linnaeelarve ning riigieelarve vahekorra seadus, kohalike maksude seadus ja mitmed teised seadused nii, et kohalikel omavalitsustel oleks võimalik tegutseda plaanipäraselt ja perspektiivikalt.
- Ainult niisuguste tingimuste korral on olemas kõik eeldused põhiseaduse § 154 realiseerimiseks.

26. september 1996

- Kohalikud omavalitsused peavad lähtuma oma tegevuses alati ja kõiges, sealhulgas tegevusviiside ja -vormide valikul, üksnes seaduslikkuse printsiibist. ...
- ... öeldakse, et kui 20. ja 30. aastatel valitsesid riigiisad riiki nagu valda, siis nüüd valitsevad kohaliku omavalitsuse juhid valda nagu riiki.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

26. september 1996

- **Riigi suhtumine munitsipaalomandisse.**
- Minu arvates on riigil viimane aeg tõdeda, et **munitsipaalomand ei kuulu riigile.**
- Kohalikel omavalitsustel on põhiseaduse §-s 32 sätestatud õigus vabalt vallata, kasutada ja käsutada enda omandit. Kitsendused sätestab seadus. Kuid õigusi ja vabadusi tohib demokraatlikus ühiskonnas piirata ainult siis, kui piirangud on vajalikud ega moonuta õiguste ja vabaduste olemust.
- Tulenevalt põhiseaduse §-st 11 on ka omandi suhtes kitsenduste sätestamisel tarvis kaaluda nende vajadust ja ulatust, et sekkumine omandiõigusse oleks minimaalne ja üldistes huvides seatud eesmärgi saavutamiseks parajalt piisav.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

26. september 1996

- **Riik ei ole veel harjunud nägema munitsipaalomandit põhiseaduse valguses, eriti sellist munitsipaalomandit, mis omandireformi käigus on riigilt tasuta tagasi saadud ja mis ei kuulu erastamisele ega tagastamisele.**
- Kas teie nimetaksite demokraatlikuks õigusriigiks riiki, kus seadus lubab teie isiklikku omandit võõrandada ainult avalikul enampakkumisel ja nõuab 65% müügisummast riigi omandisse? Täpselt nii kohtleb Eesti riik munitsipaalomandit.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

25. september 1997

- Olen korduvalt rõhutanud, et **avaliku võimu õiguslik reguleerimine jääb üpris oluliselt maha eraõiguse valdkonnast**. See ei puuduta üksnes kriminaalõigust ja kriminaalmenetlust, haldusõigust ja kohalikke omavalitsusi.
- Reguleerimata või osaliselt reguleerituks on osutunud avaliku võimu teostamise mehhanismis mõistlikud protseduurireeglid ja asja otsustamiseks kulutatav aeg, avalik kord ja järelevalve korraldus ning sisekontroll -- järelikult on reguleerimata ka vastutus.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

25. september 1997

- Korrektsete kohalike omavalitsuste õigusaktide ettevalmistamist häirib äärmiselt kehv juriidiline kirjaoskus, riigis kehtiva seadusandluse nõrk tundmine. Sellega kaasneb vabas vormis, kohalikus keeles ja oma arusaamade järgi aktide väljakuulutamise omavalitsusüksuse territooriumil.
- Põhiseaduse § 154 sätestab: ”Kõiki kohaliku elu küsimusi otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduse alusel iseseisvalt.”
- Seda interpreteeritakse voluntaristlikult, seades esiplaanile otstarbekuse, mis välistab või eirab seadust.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

25. september 1997

- **Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse halb kvaliteet, lüngad, regulatsiooni mitmeti tõlgendamise võimalused, seaduse mahajäämus kohalike omavalitsuste reaalsest arengust. ...**
- **Aasta tagasi avaldasime lootust, et pärast 1996. aasta kohalike omavalitsuste valimist muudetakse põhjalikult omavalitsuste seadusandlust ning omavalitsuste töö uueneb kogukondliku ja detsentraliseeritud omavalitsemise suunas.**
- Kahjuks ei saa ma seda täna konstateerida. Jääb loota, et nii kavandatav haldusreformi kontseptsioon, mille väljatöötamiseks on loodud autoriteetne komisjon, kui ka ettevalmistatav uus kohaliku omavalitsuse korralduse seadus võimaldavad kujundada Eestis Euroopa Liidu nõuetele vastava omavalitsussüsteemi.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

30. september 1999

- ... toon välja käsitletava valdkonna põhimõttelisemad momendid, millele olen korduvalt tähelepanu juhtinud.
- **Esiteks, kohaliku omavalitsuse korralduse seadus vajab muutmist uutel kontseptuaalsetel alustel.** Kuid jällegi jõudsid valimised vähemalt teist korda ajast ette ja nii tuleb momendil leppida kiiret reguleerimist vajavate küsimuste seadustamisega.
- **Teiseks, realiseerida tuleb demokraatia ja subsidiaarsuse põhimõte, mida nõuavad Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ja Maastrichti leping.** Tallinna initsiatiiv detsentraliseerimisel (eelkõige linnaosade tegevuse kaudu) vajab seadusandlikku alust.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

30. september 1999

- **Kolmandaks**, tarvis on tagada, et riigi ja kohalike omavalitsuste funktsioonid oleksid selgelt piiritletud ja nende rahalised vahendid vastaksid põhiseaduse ja seadustega seatud kohustustele.
- **Neljandaks**, sisse peab olema seatud kohaliku omavalitsuse sisekontroll (näiteks nii, nagu on Tallinnas), eriti eelarvekontroll.
- **Viiendaks**, omavalitsusliidud ja nende funktsioonid tuleb seadustada regionaalsel tasandil.

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Kuressaare, 12. august 2008
Omavalitsustegelased ja teadlased ühe laua taga
Saarte Hääl, 13.08.2008

1918

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY